

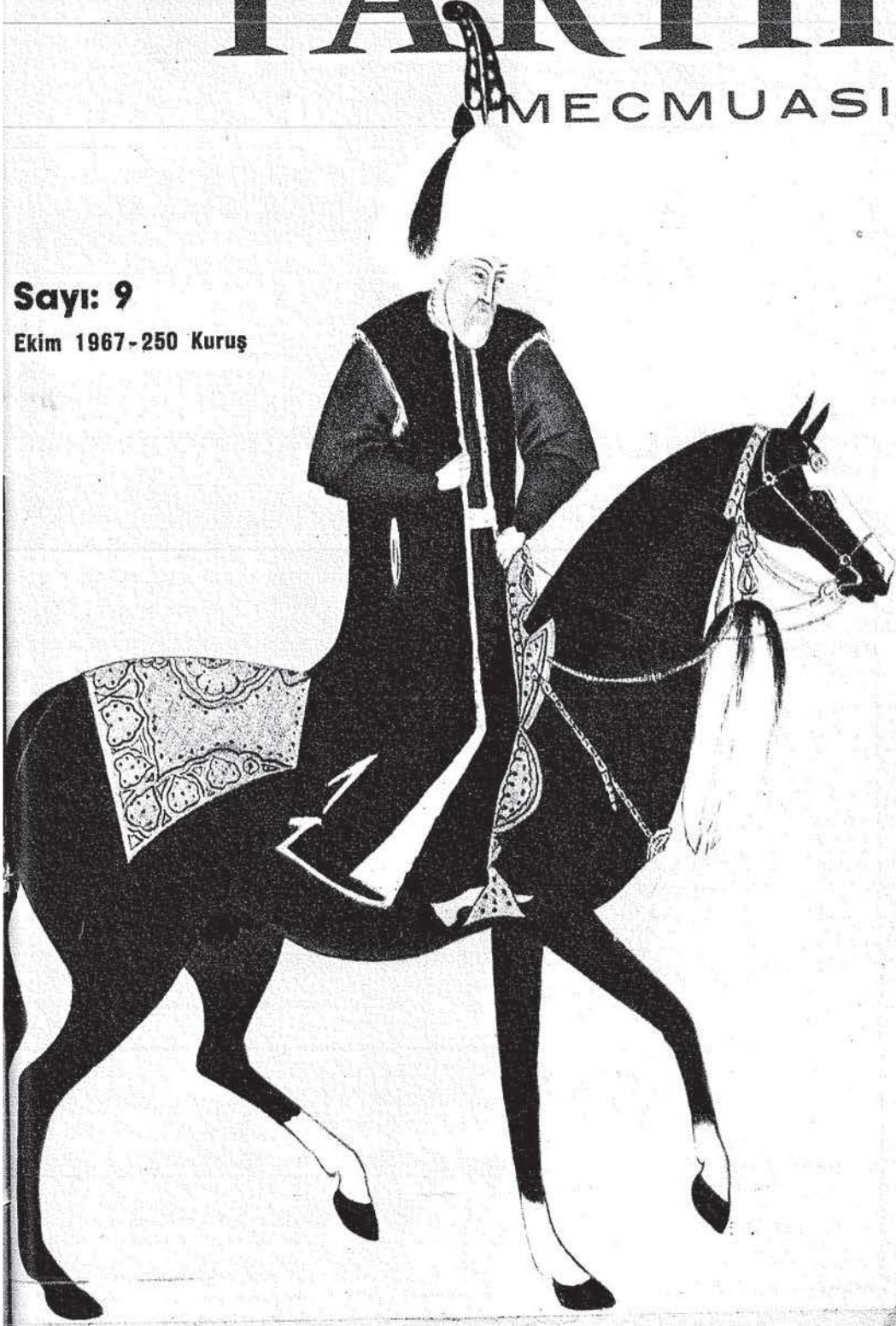
Hayat

TARİH

MECMUASI

Sayı: 9

Ekim 1967-250 Kuruş

ALMAN TÜRKOLOĞU PROF. BABINGER'LE

BİR KONUŞMA

Yazan: Yılmaz Öztuna

Çok tanınmış Alman Türkoloğu ve Osmanlı tarihi mütehassısı Ord. Prof. Dr. Franz Babinger, birkaç ay önce 76 yaşında öldü. Bu vesileyle tam üç yıl önce, 1964 ekiminde İstanbul'a geldiği zaman kendisiyle yaptığım bir konuşmayı yayınlıyorum.

BİLHASSA Fâtiḥ Sultan Mehmed'e dair yazdığı hacimli eserle, memleketimizde ve dünyanın her yerinde büyük alâka uyandıran Ord. Prof. Dr. Franz Babinger, bir müddetten beri şehrimizde bulunmaktadır. Bu fırsattan faydalanarak, tanınmış Alman Türkoloğu ile, misafir kalmakta olduğu Fransız Arkeoloji Enstitüsü'nde görüştük. Babinger, bilindiği gibi, bugünlerde aktüel bir konu halini alan Fâtiḥ Sultan Mehmed'in zehirlendiğini etraflı bir şekilde ilk defa açıklayan tarihçidir. Üstada soruyoruz:

— Türkolojiye ne zaman alâka duymaya başladınız?

— Aslen İndoloji ile uğraşıyordum. 1914'te Türkiye, I. Cihan Harbi'ne girince, beni yedek subay olarak memleketinize gönderdiler. Çanakkale'de Mustafa Kemal Paşa'nın emir subayı oldum. Yeni Türkiye'nin kurucusu ile tanışmış ve maiyetinde bulunmuş olmakla iftihar ederim. Har-

bin sonuna kadar 4 yıl Türkiye'de kaldım ve Türkçe öğrendim. Türk subayı olarak, bütün Türk cephelerinde bulundum: Çanakkale'de, Kafkasya'da, Irak'ta, Galiçya'da, nihayet Filistin'de. Münih Üniversitesi'ne dönünce, kendimi tamamen Türkolojiye verdim. Şunu söylemek isterim ki, ihtisasım, yalnız Osmanlı tarihi üzerindedir. Türk tarihinin diğer bahisleriyle uğraşmadım.

— Hangi dilleri bilirsiniz?

— Fransızca, İngilizce, Latince, Yunanca, Sırpça, İtalyanca, Arapça, Farsça, Türkçe ve Sanskritçe'yi okuyup anlayabilirim.

— Kısaca terceme-i halinizden bahsedermisiniz?

— 1891'de Bavyera'da, Çekoslovakya sınırına yakın küçük bir şehir olan Weiden'de doğdum. 1914'te Münih Üniversitesi'nde İndoloji ve Sâmi diller filolojisi üzerinde doktora yaptım. Harpten sonra, 1921'de Berlin Üniversitesi İslâm ilimleri doçenti, 1924'te, aynı üniversitede, Doğu Dilleri profesörü oldum. 1933'te Naziler iktidara gelince, Berlin Üniversitesi'nden ayrıldım. 1935'te Bükreş Üniversitesi'nden davet aldım. Romanya'ya gittim. 1937'de gene Romanya'da Yaş Üniversitesi'nde Türkoloji ordinarius profesörü oldum ve bu üniversitede Türkoloji Enstitüsü'nü

kurdum. 1943'te Naziler'in baskısıyla Yaş Üniversitesi'nden de ayrıldım. II. Cihan Harbi bitince Münih Üniversitesi'nde Türkoloji ordinarius profesörlüğüne tayin edildim ve bu üniversitede de bir Türkoloji Enstitüsü kurdum, ilk müdürü oldum. Emekliliğimden sonra da, çok sevdiğim Münih Türkoloji Enstitüsü ile ilgimi kesmedim.

— Münih Türkoloji Enstitüsü'nde yerinize kim getirildi?

— Talebem olan Profesör Kissling ki, çok değerli, genç bir türkologdur. 20 kadar dil bilir. Türkçe'yi bir Türk'ten fark-sız konuştuğunu belirtmek isterim.

— Bu defa memleketimizde ne kadar kalacaksınız?

— 1-2 ay kadar.

— Bu Türkiye'ye kaçınıcı gelişiniz?

— Tastamam söyleyemem. Fakat Türkiye'ye 1914'ten beri 20 kere geldiğimi tahmin ediyorum.

— Türk tarihçiliğinin bugünkü vaziyeti hakkında, fikrinizi öğrenmek isterim. Bizim tarihçilerimiz değerli eserler veriyorlar mı?

— Monografi alanında çok değerli şeyler yazıyorlar. Fakat kompozisyon alanında bir şeyler göremiyorum. Malumdur ki, monografiden kompozisyona yükselebilmek için, ilim adamı olmak kifayet etmez, aynı zamanda fikir adamı olmak lâzımdır.

— Benim 4 cildi çıkan 'Türkiye Tarihi' mi gördünüz mü?

— Şimdi gördüm. Merakla okuyacağım.

— Fâtihten Sultan Mehmed hakkında yazdığınız büyük eseriniz, bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de çok ilgi gördü. Fakat Türk kaynaklarını ihmal ettiğiniz ve bazı hükümlerinizi tek taraflı kaldı-

ğınız için çok da tenkid edildi. Bu hususta fikrinizi öğrenebilir miyim?

— Türk kaynaklarını ihmal ettiğim hususunu kabul etmem. Çünkü ben, Osmanlı tarihinin kaynakları üzerinde yazılmış en mühim eserin müellifiyim. Fakat daha çok, Batı kaynaklarından faydalandığımı itiraf ederim. Çünkü İtalyan arşivlerinde yaptığım incelemeler neticesinde, gerçekten bilinmeyen vesikalar buldum. Her tarihçinin kendine göre bir anlayışı ve tarihi tefsir ediş tarzı vardır. Ben, Fâtihten cihan tarihinin en büyük şahsiyetlerinden biri olduğu hakkındaki fikrimi, bugüne kadar değiştirmedim, bütün eserlerimde de bu hususu beyan ettim.

— Bildiğiniz gibi, Fâtihten zehirlenerek öldüğünü, Türk kaynaklarından yalnız Aşık-Paşa-zâde yazıyor. İlim âleminde ilk defa olarak siz, Avrupa arşiv vesikalarına dayanarak Fâtihten zehirlendiğini uzun delillerle ve kesin şekilde ileri sürdünüz. Fakat mesele Fâtihten kimin tarafından zehirlendiğine gelince, oğlu Bâyezid tarafından zehirlendiğini ortaya attınız. Bu, kitabınızı okuyanlar için gerçek bir sürpriz oluyor. Ben, 'Türkiye Tarihi' min IV. cildinde, Fâtihten Venedik tarafından zehirlendiğini, gene sizin ortaya koyduğunuz vesikaları tefsir etmek suretiyle kesin şekilde ileri sürmüş bulunuyorum.

— Fâtihten, Venedik hükümeti tarafından zehirlenmiş olduğu hakkındaki fikrinizi ben şahsen çok alâka çekici buldum. Venedik'in, Fâtihten şahsına karşı hepsi muvaffak olamamış 15 kadar suikastte bulunduğu sabittir. Gene Fâtihten hususî hekimini Maestro Iacobo, nâm-ı diğer Yakub Paşa'nın, Venedik'ten rüşvet aldığı için vesikalarını ilk defa ben buldum. Benim,

Dem. grossen Prosaisten
A. Şinasi Hisar
in. au. p. d. t. g. d. a. u. k.
Anstalt und Verab.
29. VII. 1952
F. Babinger

Prof. Babinger'in
Abdullah Şinasi
Hisar'a bir kitabı
için yazdığı
ithaf yazısı.

Ord. Prof. Dr.
Franz Babinger.

Fâtih'in zehirlenerek öldüğü hakkındaki fikrim kesin, fakat kimin tarafından zehirletildiği hususundaki düşüncem, bir faraziyeden, bir tahminden ibarettir. Nettekim şimdi de Prof. Kissling, Fâtih'in Halvetî tarikatî dervişleri tarafından zehirlendiği faraziyesini ileri atmıştır ve bu hususta bir makale yayınlamak üzeredir.

— Bir de Fâtih hakkındaki büyük kitabınızın vesikalarını ve mehazlarını veren II. cildinizi 10 yıl geçmiş olmasına rağmen hâlâ yayınlamamış olmanız tenkid ediliyor.

— Evvelce böyle bir II. cilt neşretmeyi düşündüm. Şimdi bundan vaz geçtim. Ancak birkaç ay sonra, Amerika'da, eserimin İngilizce tercemesi intişar edecek. Bu tercemeye, dayandığım vesika ve mehazlara dair, diğer tercemelerde bulunmayan ilâveler koydum.

— Fâtih hakkındaki bu eseriniz hangi dillere çevrildi?

— Fransızca, İtalyanca, Sırpça'ya. Değim gibi İngilizce'si de basılıyor. İspanyolca ve İsveççe'ye terceme edileceğini sanıyorum.

— Şimdi ne gibi eserler hazırlıyorsunuz?

— **Osmanlı Tarihçileri ve Onların Eserleri** hakkındaki kitabımın genişletilmiş ve düzeltilmiş ikinci baskısına hazırlanıyor.

rum. Bir de, eskiden beri meşgul olduğum Türkiye'ye gelmiş Avrupalı seyyahların eserleri üzerinde çalışıyorum.

Burada şunu kaydetmek isterim ki, Prof. Babinger, 1927'de, 36 yaşında iken neşrettiği **Osmanlı Tarihçileri ve Onların Eserleri** adlı büyük kitabı ile milletlerarası bir şöhret yapmıştır. Bu kitap, Osmanlı tarihi ile uğraşan tarihçilerin başlıca müracaat kitaplarından biri olarak değerini muhafaza etmektedir. Profesörün diğer eserleri arasında, Kanunî Sultan Süleyman hakkındaki 2 ciltlik kitabı, **İslâm Ansiklopedisi**'nin Holanda'da yayınlanan aslına yazdığı Osmanlı tarihi üzerinde 125 kadar makale, Oruç Bey tarihinin Türkçe'den Almanca'ya tercemesi, Evliyâ Çelebi'den yaptığı tercemeler, bilhassa zikre şayandır. Profesör'e son sualimi soruyorum:

— Hususî kütüphaneniz var mı?

— Münih'te, kitap sayısının çokluğu ile başıma yıllardan beri belâ olan büyük bir hususî kütüphanem var. 10 ilâ 15 bin kitabım olduğunu sanıyorum. Bunların 2.000 kadarı Türkçe'dir. I. Cihan Harbi'nde İstanbul'dan çok değerli yazmalar satın almıştım. Berlin bombardımanında maalesef pek değerli 200 kadar Türkçe yazma eserim zayı oldu.